

Slovenski dom

Roštnina plačana v gotovini
Spedizioni in abbonamento postale

Prezzo - Cena Lir 0.50

Štev. 272

V Ljubljani, v petek, 27. novembra 1942-XXI

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
Izvor: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione Amministrazione: Kopitarjeva 6, Ljubljana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Vojno poročilo št. 915: Boji v Cirenajki in Tunisu oživel

Angleži so izgubili 8 letal

Italijansko uradno vojno poročilo št. 915 pravi:

Operativno delovanje se je včeraj povečalo v Cirenajki in zlasti v Tunisu; v spopadih brez odločitve smo zajeli nekaj ujetnikov.

Nazivlje neugodnim vremenskim razmeram so italijanska in nemška napadalna letala napadla nasprotno četo na premikanju; v letalskih spopadih so nemški lovci sestrelili 6 angleških letal; neko drugo letalo pa je strmoglavilo na tla, zadeto po protiletalskem topništvu.

Letalski napadi na Palermo in druge kraje na Siciliji so ostali brez posledic; neko britansko letalo, ki ga je pogodilo obrambno topništvo, je v plamenih padlo v morje pri Geli; letalec, ki se je rešil, je bil zajet.

Savojski vojaški red za tri letalske generale, ki so se izkazali kot poveljniki letalskih skupin

Rim, 27. novembra. s. Na predlog Duceja je Kralj in Cesar podelil viteški red vojaškega reda Savojske hiše letalskim generalom Silviju Scaroniju, Aldu Urbaniju in Giuseppeu Biffiju zaradi njihovih izrednih zaslug v sedanji vojni.

Divizijski letalski general Scaroni, utemeljitelj italijanskega letalstva in slavni pilot iz prejšnje svetovne vojne, je bil rojen v Bresci leta 1893. Pilotsko diplomu je dobil leta 1915 in bil dodeljen lovskim oddelkom. Med svetovno vojno je dosegel 80 uradno priznanih letalskih zmag in je bil leta 1918 težko ranjen v nekem takšnem spopadu. Odlikovan je bil z zlato kolajno, z dvema srebrnima in eno bronasto. Po vojni je imel važna opravila v tujini. Bil je član letalskega odposlanstva v Argentini, letalski odposlanec pri veleposlaništvu v Londonu, potem 7 let letalski odposlanec v Ameriki, nato pa na Kitajskem. Po dovršitvi višjega letaja vojne letalske šole je bil imenovan leta 1935 za polkovnika, dve leti kasneje zaradi izrednih zaslug za brigadnega generala in leta 1940 za letalskega divizijskega generala. V sedanji vojni je bil najprej divizijski poveljnik letalske divizije »Boreas«, nakar je decembra lanskega leta prevzel poveljstvo nad letalstvom v Siciliji. Postal je tudi pribojnik Kralja in Cesarja.

General Aldo Urbani je rojen v Viterbu leta 1896. Kot planinski podporočnik je šel leta 1916 na bojišče in sodeloval v važnih vojaških nastopih in si priboril srebrno kolajno za hrabrost. Kasneje je postal pilot, prešel v letalstvo in dobil pilotsko diplomu. Leta 1931 je kot podpolkovnik postal poveljnik letalske šole, štiri leta kasneje pa postal načelnik letalskega glavnega stana v Libiji, nato pa načelnik glavnega stana v zahodnem delu Severne Afrike. Brigadni general je postal leta 1938, leta 1940 pa je postal divizijski letalski general. General Urbani je star skvadrist, ki je bil odlikovan s številnimi italijanskimi in tujimi odlikovanji. Ob začetku tega leta je bil postavljen za poveljnika italijanskega letalstva na Sardiniji.

Divizijski letalski general Giuseppe Biffi je bil rojen v Milanu leta 1885. Bil je v prvi svetovni vojni kot topniški podporočnik in si priboril več hrabrostnih odlikovanj. Leta 1926 je dobil letalsko diplomu in postal častnik italijanskega

Veliki sovjetski napadi med Volgo in Donom odbiti

Zavrtnjeni tudi napadi v Stalingradu, pri Kalininu in Toropcu — V Cirenajki in v Tuniziji spopadi, ki so Angleže veljali mnogo motornih vozil in moštva

Hitlerjev glavni stan, 27. novembra. Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo tole uradno vojno poročilo:

Med Volgo in Donom in v velikem loku Dona trajajo hudi sovjetski oklepní in pehotni napadi dalje. Bili so v ogorčenih borbah zavrtnjeni. Sovjeti so ponovno izgubili številna oklepna vozila. Nemški letalski napadi so povzročili Sovjetom velike izgube na ljudeh, težkem orožju in raznovrstnih vozilih.

V Stalingradu so se tudi včeraj izjalovili sovjetski napadalni poskusi.

V srednjem odseku bojišča so Sovjeti dne 25. novembra v področju južno od Kalinina in jugovzhodno od Toropca prešli v pričakovani napad. V hudih borbah so bili vsi njegovi napadi z velikimi izgubami zavrtnjeni, nekateri krajevni

vdori pa izravnani v protisunkih. Pri teh nastopih je bilo spet uničenih 18 sovjetskih oklepnih voz.

V Cirenajki in v Tunisu je bilo v spopadih prednjih oddelkov uničenih več nasprotnih motornih vozil in zajetih večje število ujetnikov. Čete na pohodu, taborišča in izhodiščne postojanke v

zahodni Cirenajki so bile bombardirane. V tuniškem visokogorju so oddelki letalstva obstreljevali nasprotno oklepno motorizirane oddelke ter zbirališča čet.

V Sredozemskem morju in nad zahodnim obalnim ozemljem je angleško letalstvo včeraj izgubilo 8 letal. Pogrešajo 6 nemških letal.

Obupni boljševiški napor, da bi dosegli uničenje nemške obrambne črte

Nemška in zavezniška vojska sta se takoj znašli v položaju in ustavili
Sovjete prej, preden so dosegli le enega izmed zastavljenih ciljev

Berlin, 27. novembra. s. O veliki ofenzivi, ki so jo boljševiki sprožili severozahodno od Moskve, izjavljajo na pristojnih vojaških mestih sledeče:

Tudi ta ruska ofenziva je bila pričakovana. Ze več časa so računali z njo. Letalskim oglednikom se je posrečilo ugotoviti sredi oktobra, da so se močna zbiranja začela pojavljati na odseku med Torpezom in Kalininom. Odločni posegi velikih oddelkov nemškega letalstva so vznemirjali nasprotnikove priprave in prisilili soj. vrhovno poveljstvo, da je moralo večkrat odločiti nameravano ofenzivo. Medtem pa so Nemci lahko storili vse potrebne protitukrepe, ki so bili takoj izvedeni, preden se je ofenziva začela. To torej dokazuje, da prvi nasprotnikov udarec ni zadel v polno. Kakor je javilo predvčerajšnje nemško uradno poročilo, je spodelel poskus Sovjetov, da bi zrušili nemško obrambno črto, posamični vdori pa so bili takoj uničeni. Jasno je, da je nova ofenziva v neposredni zvezi s tisto, ki poteka že nekaj dni na južnem odseku. Namen ofenzive je, da bi verjetno preprečili Nemcem, da ne bi zbrali velikih sil na donskem loku, pač pa bi jih morali pustiti na sred-

njem odseku. Če so tako računali, bodo pa kmalu dejstva pokazala, da ima nemško vrhovno poveljstvo na razpolago več ko zadosti čet, da nastopi proti slekernemu napadu na katerem koli delu bojišča.

O bitki, ki se bje na južnem odseku istega bojišča, so v pristojnih krogih rekli, da je napad, ki so ga Sovjeti naperili jugozahodno od Stalingrada v kalnuške stepe, močno pojenjal, za prvi napad, ki so ga sprožili v donskem kolenu, pa se lahko reče, da je izgubil svojo silovitost in se bo najbrž popolnoma ustavil. Kako si je mogoče razlagati, da se je Sovjetom posrečilo izvesti veliko ofenzivo? Na to vprašanje odgovarja vojaški kritik lista »Hamburger Fremdenblatt«. Timošenko, piše med drugim pisec, je očitno sklenil, uničiti vsaj del uspehov nemškega zmagovalnega napredovanja proti Volgi. Predvsem se je trudil, da bi dobil vnovič v roke življenjsko važne zveze z Kavkazom. Ker je zbral na majhnem odseku vse razpoložljive sile, katere je potegnil iz drugih bojnih pasov, je lahko sovjetski maršal naredil dvokraki napad proti jugozahodu in severozahodu, toda za ceno najtežjih žrtev. In tako se mu je na nekaj točkah posrečilo podreti nemške obrambne črte in postojanke romunske vojske. To je torej razlaga, zakaj je mogla sovjetska vojska manjšin kljub strašni utrujenosti zaradi bojev v letih 1941 in 1942 urediti svoje napore in doseči nekaj začetnih uspehov. S tem pa še ni rečeno, da ti naporji že pomenijo doseglo Timošenkovihih strateških ciljev. Bolj bo držalo nasprotno: enaška bitka ne bo storila drugega, kakor da bo pospešila postopek narčnega slabljenja sovražnikovega vojnega stroja. Toda nemške in zavezniške sile, ki so zapletene v trde spopade, so se takoj znašle v položaju in dokaz za to je sovjetsko godrnjanje o nemških protinapadih.

Berlin, 27. novembra. s. Iz vojaških virov se je izvedelo, da so Sovjeti vrgli v napad jugovzhodno od Ilmenskega jezera velike sile, ki so obsegale pet strelskih polkov, eno brigado in dva bataljona tehničnih čet, kar da vsekakor 10.000 mož, katere pa je podpiralo nič manj kakor 30 topniških baterij, z mnogimi baterijami metalcev bomb, vse pa v namenu, da bi podrl nemške črte. Navzlic ogromni premoči v ljudstvu in materialu so nemški grenadirji ta napad odločno odbili.

Berlin, 27. novembra. s. Iz vojaških virov se je izvedelo, da so bile 25. novembra angleškemu letalstvu med njegovimi nastopi nad obrežjem zahodnega zasedenega ozemlja prizadejane nove izgube. Popoldne je neko angleško večmornično bombniško letalo padlo na holandsko obalo, zbito v letalskem dvoboju. Protiletalska obramba je zbila nad isto obalo bombnik vrste »Wellington«. Od petih članov posadke se je eden ubil, ostali štirje pa so bili ujeti. Končno je protiletalska obramba v Rokavskem prelivu zbila tretje britansko letalo vrste »Spitfire«.

Španski vojni minister objavil delno mobilizacijo

Madrid, 27. novembra. s. Na podlagi zakona o delni mobilizaciji z dne 16. novembra je španski vojni minister danes objavil ukaz o mobilizaciji vseh razpoložljivih sil, izvečanih v letih 1938 do 1941 po vseh vojaških okrajih polotoka. Prav tako so bili vpoklicani vsi vojaški obvezniki na dopustu in zadnji letniki. Ministrov dokaz vrh tega določa, da so vpoklicani z ukazom tudi vsi vojaški obvezniki vseučiliških milic in pomožnih vojaških služb. Častniki na dopustu se morajo javiti edincim, kjer so prisegli. Vpoklicanci se morajo dne 29. novembra zgledati pri občinskih vojaških uradih ali neposredno pri svojih edincih.

Angleži se otepajo Stalina

Madrid, 27. novembra. s. O izpremembi v sestavi angleške vojne vlade je španski list »Ueblo« napisal značilno pripombo: Očitno London sodi, da je že nastopil trenutek, da pretrga vezi, ki ga vežejo z Moskvo in katerih početnik je bil Cripps. Konservativna imperialistična miselnost britanskega naroda se ne more sprijazniti z mislijo, da bi Rusija doživela zmagovalno. Danes se ne da več govoriti o tem, da bi Anglija podpirala Rusijo, pač pa prej o tem, da se London trudi, da bi se znebil Stalina.

zirnosti. Pripravljeni bodimo, da storimo vse, in da pripomoremo k popolni svobodi našega naroda. Ovine, ki se pojavljajo na poti do zmage, niso nič drugega kakor vzpodbude za naše jasne upe in pogum. Morebitni protitudarci, ki bi nas zadeli, nas morajo prisiliti k novim naporom. V vojnem času moramo poslušati samo govorjenje o vojni. Nobena žrtev ne sme biti prevelika, Nobena pot, ki pelje do cilja, nam ne sme biti predolga.

Tajnik stranke dal obširna navodila za uspešno delo delavskih slojev

Rim, 27. nov. s. Tajnik stranke je včeraj v liktorski palači sprejel poročila predsednikov sindikalnih zvez delodajalcev in delavcev. Po pozdravu Duceja je Eksc. Vidussoni dal besedo zveznim predsednikom, od katerih mu je vsak obširno poročal o organizacijskem položaju svojega področja. Tajnik stranke je nato podal navodila za delovanje, ki ga je treba razvijati v tem času, ko morajo biti vse sile vprežene za doseg zmage. Poudaril je potrebo, da morajo vsi sloji dokazati svojo zvestost in umnost za popolno skladno delo, ki ga naj opravljajo v duhu medsebojnega razumevanja. Neobhodno potrebno je, je tajnik stranke med drugim dejal, da morajo poklicna združenja dejansko sodelovati v propagandi v tesnem sodelovanju s političnimi oblastmi, da bi globoko prodrle v ljudsko zavest in širile smisel za dolžnosti, ki jih ima vsak državljan, posebno pa še tisti, ki so zaposleni v gospodarstvu dežele v vojni. Gospodarske koristi dežele v vojni morajo biti višje ceneje kakor koristi posameznega sloja. Vlada se pozorno zanima za vsa vprašanja delavskih razredov ter jih skuša

reševati v mejah, ki so skladne s sedanjim časom: družinske doklade, zavarovanje in pomoč v bolezni, nagrade ob 20-letnici šolske obrednice itd., so otipljivi dokaz, s kolikšno skrbjo in naporji vlada po Ducejevih navodilih dela za najbolj važne potrebe delovnega ljudstva. Sindikalne organizacije morajo vpreči vse sile, da bodo delavci hitro deležni vseh dobrin socialnega značaja, ki jim jih je poklonila vlada. Skrbeti je torej treba za dobro propagando in okrepiti vse pobude, ki bodo zboljšale delovne pogoje. Stranka na primer se ravno zdaj s posebno skrbjo bavi s skupnimi medzami po podjetjih, katerih število se čedalje bolj veča v globoko zadovoljstvo delavskih množic. Tajnik stranke je nato izrazil zaupanje, da bodo zvezni predsedniki z osebnim delom skrbeli za to, da bodo menze po podjetjih vedno bolj ustrezale namenom socialne politike, ki jih je priključila v življenje.

Eksc. Vidussoni je nato orisal politična načela, po katerih je italijanska gospodarska trdnost z jamčena v korist socialnih razredov. Zato se je treba strogo držati delovnih pogojev in plačilnih določil, da bi tako iztrebili nevarnost prekupčevanja z delavsko silo na črnem trgu, kar bi lahko povzročilo znatne zmede v proizvodnji. Tajnik stranke se je nato dotaknil vprašanja razdelitve delovnih sil in poudaril važnost uradov, ki morajo skrbeti za njihovo namestitve. Posebno skrb bo treba posvetiti onim, je dejal, ki so se vrnili iz vojne, sindikalni načelniki pa naj ravnajo z njimi z vso politično rahločutnostjo in upenjanjem.

O vseh teh vprašanjih so zvezni predsedniki stavljali razna vprašanja glede organizacij. Tajnik jim je odgovarjal ter v daljši razlagi pojasnil, kako je treba delovanje usmeriti, da bodo v sedanjih težavah dosegli kar največ uspehov. Eksc. Vidussoni je nato veličal duha državljanske zavesti in zvestobe delodajalcev ter delavcev, ki so vpreženi na notranjem bojišču za vojno fašistične domovine. V težavah in žrtvah, ki jih je treba sprejeti kot potrebno življenjsko pravilo, v zvestobi, ki premeta vsako oklevanje, ima narod delavskih razredov samo en cilj: da bi bil vreden zgodovinske ure in si zaslužil srečno bodočnost fašistične domovine v zaupanju voditelju, ki ga vodi.

Izjava nemškega propagandnega ministra dr. Goebbelsa

Berlin, 27. novembra. s. V svojem običajnem tedenskem uvodniku v listu »Das Reich« poudarja nemški propagandni minister dr. Goebbels kategorične imperativne, ki naj veljajo za slehernega Nemca v sedanjem času. V tej vojni »pravi minister med drugim, je vse skupaj v igri. Gre za življenje ali smrt. Kdor bo klecnil, je izgubljen za zmerom. Zato moramo pobiti sovražnika ne samo z zmagovalno vojno akcijo, temveč ga moramo znati premagati tudi v preziranju nevarnosti. Logično in naravno je za vse Nemce, da zaupajo v zmago in da store vse, kar jo omogoča. Napačna obzirnost je nevarnost, ki ogroža naše narodne koristi. Le trpljenje nemškega naroda nas sme boleti, nikakor pa ne udarci usode narodom, ki so hoteli točli po nas, čeprav jim mi nismo nič storiili in smo hoteli z njimi živeti v miru. Minister končuje takole: »Na nasprotnikovo sovraštvo odgovarjamo z zagriženim sovraštvom. Kdor se lova našega življenja, nima pravice do naše ob-

Napad na našo omiko

Rim, 26. novembra. s. Arhitekt Marcel Piacentini, akademik Italije, je poslal listu »Giornale d'Italia« pismo, v katerem izraža zgražanje proti Anglosasom, ki se bojujejo proti našim spomenikom prej, predno proti našemu ljudstvu. V pismu pravi:

»Tako sramotna dejanja, ki jih Anglosasi izvajajo proti našim ljubljanim mestom, nimajo primere v zgodovini. S pridevom barbari, s katrcim smo že dvatisoč let navajeni razlikovati tiste, ki so prihajali in uničevali našo predcivilizirano deželo, in mogoče ožigosati sramotnega dejanja naših sedanjih sovražnikov. Prejšnji barbari so prihajali, ker jih je k temu silil primitivni in skoraj živalski nagon, sličen gonu otrok, ki so prihajali brez vzgoje in brez zavesti v svet, ki ga niso poznali in niso vedeli za njegovo civilizacijo. Ti sedanji barbari pa delajo pri popolnem poznavanju tistega, kar uničujejo, in imajo odločno voljo uničevanja s podporo njihove tehnike, katere naukov so se naučili pri nas. Njim ne gre toliko za to, da bi širili paniko med prebivalstvom, pač pa za to, da bi izbrisali vse tisto, kar je najbolj jasno, najvidnejše, najoprijemljivejše, najdražje in največje v naši civilizaciji. Anglosasi hočejo uničiti latinsko civilizacijo. In kakor so to tisočkrat poskusili na polju kulture z zanikanjem in obrekovanjem, skušajo danes naravnost in živeleko proti našim najvišjim spomenikom, proti vedno živim simbolom največje civilizacije, ki se je pojavila in ki še traja na svetu.

Vztrajnost njihovih ciljev pa dokazuje, da merijo na umetniška dela, ki jih v svoji surovosti in vulgarnosti niti ne zmorejo posnemati. Oni gledajo na te naše spomenike kot na stare, zaprase predmete, ki so nekoristni in aem: in ki jih je treba odstraniti. Skušajo z vdorom svojega barbarskega mehanizma proti dvetisočletni evropski civilizaciji.

Anglosasi pa se zopet enkrat motijo. Italijani bodo do zadnje kaplje krvi branili svoje veliko bogastvo, ki je njihova civilizacija. Še bolj pa se motijo, v kolikor ne marajo pri-

Napetost med Darlanom in De Gaulleom se stopnjuje

Lisbona, 27. novembra. s. Napetost med generalom de Gaulleom, ki se zanaša na podporo angleške vlade, in admiralom Darlanom, ki se je zelo kasno pridružil zaveznikom, je stopila v novo obdobje. De Gaulle je zagrenjen zaradi tega, ker vidi, da Anglija ne more podpreti njegovih stremeljenj, ki se jim pravi zastopstvo takojmenovanih svobodnih Francozov, temveč se mora tudi v tem primeru sprijazniti z voljo mogočnega Washingtona, ki daje svojo podporo izključno le Darlanu. De Gaulle se na vse pretege trudi, da bi onemogočil nastop svojega tekmeča Darlana v francoski Severni Afriki, posebno pa bi rad dosegel ukinitve Darlanovih radijskih oddaj, namenjenih Franciji.

Ameriški časopis zahteva objavo vseh ameriških izgub v vojni

Rim, 27. novembra. s. Znani vojaški kritik lista »New York Times« Hanson Baldwin je v nekem svojem članku vnovič napadel poročevalsko službo ameriške vlade, posebej pa urad, ki daje vojna poročila. Najprej pravi Baldwin, da je nastopil občuten napredek sprico dejstva, so nekatera vojaška poročila sedaj objavili javnosti, medtem ko tega poprej niso delali. Vprašuje pa, čemu vlada tako dolgo prikriva imena potopljenih ladij. Ali je temu vzrok previdnost, ali pa računajo na to, da bo javnost počasi na stvar pozabila. Dalje vprašuje Baldwin vlado, zakaj še ni objavila seznama vseh izgub na vseh bojnih poljih.

Spominska proslava ob obletnici pogodbe proti kominterni

Budimpešta, 26. nov. s. Listi so z dolgimi članki proslavljali obletnico protikomunističnega pakta. Madžarska je do dna duše protiboljševiška in zato si ni mogla kaj, da ne bi pristopila k paktu, ki pomeni za sleherni državo, ki ga je sprejela, ponosno zavest. Proti sovražniku, ki si je zastavil cilj uničiti Evropo, se Madžarska skupaj z ostalimi podpisniki pakta bojuje z vsemi svojimi silami in z nezlomljivo vero v zmago nad boljševizmom. Madžarsko ljudstvo ve, da ima sedanja vojna, v kateri sodeluje, namen. Zavarovati tudi neodvisnost države, ve pa tudi, da madžarski vojak ni osamljen, ker se bojuje ob strani najboljših vojakov sveta. Protikominterni pakt, pravi list »Új Magyarzag«, je jasno in tvorno orodje za stavbo nove Evrope. Narodi, ki so si v svesti svojega poslanstva in svoje omike, se vsi prištevajo k protikomunističnemu paktu. Madžari, ki so zvesti svojemu tisočletnemu civilizacijskemu poslanstvu, se danes bore ob strani hrabrih italijanskih in nemških vojakov za zmago nad boljševizmom, ki bo edina lahko zagotovila narodom evropske celine mir in blagostanje. Končno pravi list, da bo Madžarska vedno ostala zvesta svojem protiboljševiškemu nastojanju, ki ne pozna bledega kompromisov in se bo še naprej v družbi Italije in Nemčije borila za popolno uničenje boljševiških sil in za zmago zamisli nove Evrope.

Bratislava, 26. nov. s. Za drugo obletnico pristopa Slovaške k protikomunističnemu paktu je predsednik slovaške vlade in zunanji minister Tuka poklical k sebi domače in tuje častnike. Najprej je poudaril, da hoče sedanja vojna privedi nov red na svetu, potem se je pa Tuka spomnil trdih krivic, ki jih je povzročila versajska mirovna pogodba. Protikominterni pakt je nijski kamen na poti k uresničitvi novega fašističnega in nacionalno-socialističnega reda in je popolno nasprotje atlantskega dogovora in anglosovjetske zveze. Tuka je potrdil svojo prepričanost v zmago trojnega pakta in zaključil z izjavo, da se Slovaška zaveda zakaj je vstopila v vojno in da je odločena držati besedo in nadaljevati s sodelovanjem v bojih ob strani svojih velikih zaveznikov.

Bukarešta, 26. nov. s. V večeršnjih številkah je ves romunski tisk proslavil obletnico protikomunističnega pakta in v uvodnikih poudaril potrebo, da se je treba boriti z boljševizmom in da je treba podpreti vse romunske napore v tem smislu. List »Vista« pravi, da je bila Romunija prva država, ki se je z orožjem v roki uprla boljševizmu v Vzhodni Evropi in da je bila zmerom neranjiva za strašno rdečo bolezen. List pravi, da sprito kakšne preteklosti Romunija ni mogla ostati ob strani pri sklepanju protikomunističnega pakta in si ni mogla kaj, da se ne bi pridružila vsem protiboljševiškim borcev. Danes, ob obletnici pristopa k temu paktu, se Romunija nahaja na sprednjih barikadah na vzhodnem bojišču. Romunski državljani se je spremenil v nadangela, ki seka zmaja in prav nič ga ne bo ustavilo pri delu, da temeljito pokonča to zverino, ki še ni mrtva. List potem poudarja, da se Romunija že od leta 1919 nahaja v borbi proti boljševizmu in da je sedanja vojna prav za prav le nadaljevanje te borbe in prehod iz besed v dejanja. Sodelovanje Romunije v protiboljševiški vojni in v borbi, ki jo narekuje protikominterni pakt, je prav za prav izraz vsega romunskega naroda, ki je globoko prepričan o svojem poslanstvu, ki ga ima kot branilec evropske civilizacije na vratih vzhodne Evrope. In to sodelovanje se bo nadaljevalo prav do končne zmage. List »Universul« poudarja najprej zgodovinsko ozadje pakta, nato pa piše: Ko je uvidela, da je ta pakt ostal nujno potrebno orodje za skupno obrambo proti tisti nevarnosti, ki grozi svetu, se je vsa Romunija smatrala zavezano, da prevzame enak delež pri izvedbi določil pakta. List »Curentul« zadržuje; Romuni so se že podzvestno in zaradi gražanja nad tistim, kar so videli leta 1919, vedno borili proti boljševizmu in se vedno zgrinjali v prve vrste te borbe. Pristop Romunije k protikomunističnemu paktu je torej enostavno nadaljevanje stvarnega stanja in krona naravne in premočrne politike, od katere se ljudstvo ne bo nikoli oddaljilo. Protikominterni pakt je zadel v svoje vrste prav ves romunski narod.

Kakor človek se tudi motor bori proti mrazu in ledu

Letalski strokovnjaki imajo nalogo, da rešijo vprašanje, kako zavarovati letalo v velikih višinah pred skladi ledu na krilih in repu

Svet premore mnogo živali, ki brez večjih pretresljajev prenesejo tudi največje skoke toplotne, ne da bi pri tem trpeli notranji organi kakršno koli škodo. Spet so živali, ki so silno živahne, kadar so na soncu, in na pol mrtve, kadar so v senci. Tako je tudi z motorji. So takšne vrste, ki prenese največje spremembe v toploti in enako delujejo, če jih postavimo v obrat na tečaj ali pa na zemeljskem ravniku. V tako vrsto strojev spada nedvomno letalski motor.

Letalski motor je občutljiv za vse zunanje podnebne pojave, kakor so občutljivi sploh vse termične naprave, toda delovati mora tudi v akoliščinah, ko je občutljivost še mnogo večja. V pol ure se letalo lahko povzpne v višine, ki so docela različne. Pri tem se vzpenja in pada v različne zračne plasti in njegova spremenljiva brzina potegne za seboj tudi močne spremembe, ki povzročajo ohlajenje. Strokovnjaki se tedaj znaide pred celo vrsto vprašanj: gorilno olje se ne sme preveč ogreti, sicer lahko pride do eksplozije, po drugi strani pa se spet ne sme preveč ohladiti, ker potem ne teče več gladko. Ne sme se pustiti, da bi se kak del tako ohladil, da bi s tem zmanjšal mehanski odpor in s tem dal povod, da bi se naredila na niem poldica.

Kdor si ogleduje motor zvezdnate oblike, mu takoj pade v oči nekaj, namreč obilje krile, ki pokrivajo vrhove cilindrov. To so najbolj razgreti deli motorja in z njim skušajo na vsak način zmanjšati toploto in jo oddajati navzven. Tako se zrak, ki vleče mimo teh priprav, ogreje in odnaša s seboj toploto. In koliko denarija gre s tem v nič! Toplota je energija in energija je draga reč. Če bi mogli zbrati toplotno energijo, ki jo motor s silo tisoč konjskih sil oddaja v zrak, bi dobili silo, ki bi gnala približno dvajset manjših avtomobilov. Toda izraba te energije ni mogoča in to je davek, ki ga morajo odrinotivo vsi toplotni proizvajajoči motorji. Dobri del denarija, ki ga žrtvujemo za kurjavo, se razblijni, vendar pa to koristi motorju.

Obstojali so predlogi, da bi ohlajevanje letalskih motorjev uredili z uvedbo letalskih motorjev, ki bi bili zvezdnato razporejeni in se vrteli. To je bila značilnost letal v prejšnji sve-

točni vojni, kajti vrtenje je pospeševalo močno ohlajanje. Danes pa so to možnost opustili v korist brzine letala.

To vprašanje se lažje razume, če vzamemo za zgled motorje, ki se ohlajajo s tekočinami. Ako je ohlajanje z zrakom v navadi pri motorjih, ki so razvrščeni v zvezdnate oblike, pa je voda v navadi pri motorjih, ki so razvrščeni v zaporedju. Tako tekoče ohlajevalno sredstvo oddaja zraku svojo toploto, ker se pretaka skozi radiator, ki je izpostavljen prepihu, medtem ko motor deluje.

Pilot dobro ve, kako važno je za njegov motor, ako zna pravilno urejati dotok hladnega zraka. Stalno gleda na toplomer in na tej podlagi ureja ohlajevanje. Motor se ne sme preveč ogreti, kadar letalo pristaja. Ne sme se na ohlajevalnih vodih štvoriti poldica, niti ne tam, kjer zrak vstopa. Da se prepreči slednje, je treba rabiti mešanice proti poldici ali pa električno ogrevati ali pa končno tudi izrabljeni plin.

Kadar je letalo na tleh in je vreme precej hladno, se zgodi, da ga takoj pokrije bela plast, kakor konja, ki se je po dirki ustavil. Preden ga pilot požene, mu mora ogreti »kri« (torej bencin in olje), da ga potem lažje požene. Ne sme se pa izključiti, da ustvarja ta posebna skrb, ki jo motor zahteva od letalca, posebno skrivnostno in trajno prijateljsko vez med človekom in strojem, ki je v mirnem, posebno pa v vojnem času nenadomestljivo sredstvo za dosego uspeha.

Pa tudi letalo ima svoje slabe strani in zahteva zato posebno skrb. V zračnih višavah preže na letalo razne zahrbtnje zasede in pasti, kajti tudi nani močno vplivajo razni vremenski pojavi. Posebno se pilot boji ledu, ki se nabira na nekaterih občutljivih delih letala. Stvar je toliko težavnejša in nevarnejša, ker je tudi zahrbtnja. Sloji ledu na krilih, na repu in na poveljniški kabini se ne narede, kakor bi človek mislil, stopnena, pač pa nenadoma in v trenutku lahko ogrozi sposobnosti manevriranja, zlasti pa krmarjenja.

Posebno se rad naredi led takrat, kadar plove letalo skozi vlažne plasti, potem pa zavije v drugačno hladnejšo plast. V hipu je letalo pokrito z ledom. Nič hudega ni, če nastopa

HENRIK SIENKIEWICZ ROMAN V SLIKAH

117.
Čutil je, da ga vse to duši in da mora pobegniti iz tega začaranega gaja. Toda komaj je storil nekaj korakov, je stopila predenj ženska postava z zakrinkano glavo. Naslonila se mu je z roko na ramo ter mu začela vroče šepetati.
»Ljubim te. Pojdi z mano. Nič ne naju ne vidi.«
Vinicij se je zdrnil kakor iz sna in vprašal:
»Kdo si?«
»Uganil! To je noč ljubezni, noč pozabljenja. Danes je vse dovoljeno.«
Toda Viniciju je bilo srce vse druge. Zanj na svetu ni bilo drugega kakor Ligija. Odrinil je skrivnostno žensko od sebe, rekoč:
»Bodi, kdor hočeš, jaz ljubim drugo ter nočem tebe.«

118.
Neznanka je pritisnila glavo k njemu rekoč:
»Dvigni krinko!«
Tedaj pa je zašumelo listje in ženska je izginila. Slišati je bilo samo njen zlobni smeh. Pred Vinicija je stopil Petronij in dejal:
»Vse sem videl in slišal. Veš, kdo je bila ta ženska?«
»Ne,« je odvrnil Vinicij. Petronij pa je že sklonil glavo k njegovemu ušesu in previdno zasepetal:
»Cesarica... Hotela se je maščevati nad Neronom, ker je šel z vestalko Rubrijo. Jaz sem vaju ločil, zakaj, če bi ti spoznal Popejo, ko si jo oddal, bi bili izgubljeni ti, Ligija in morda še jaz.«

ta pojav v blažji obliki, pač pa je nevšečno takrat, kadar je led predebel in se začne mrz polasčati celo raznih zvez in instrumentov, ki so potrebni ne le za vodenje letala, pač pa tudi skladišč bencina in olja, ki so v krilih ali drugih delih letala, pa vsako preneglo zniževanje toplotne povzroči njih zgostitev in s tem neredno dotakanje v motor.

Kot neuporabni so se izkazali predlogi, da bi tiste dele letala, ki so najbolj podvrženi tej nevarnosti, preoblekli s posebno tkanino ali pa namazali s posebnimi mazili. Ker bi morali to reč stalno za vsak polet ponavljati, bi bilo to silno odročno in zamudno. Zato so začeli večjo pozornost posvečati mehaničnim sredstvom za tajanje ledu, ki naj bi delovala avtomatično in to skrb odzvela od pilota, ki ima že dosti drugih skrbi. Slednji način bo najbrže tudi najbolj smotren, ker se dajo pri tem porabiti že izrabljeni plini.

Kadar bodo prišla v modo letala za stratosferične polete, bo treba rešiti vsa vprašanja,

ki delajo največ preglavic poletom v velike višine. Uravnovesiti bo treba toploto in k temu bo moral prispevati precejšen delež letalski motor sam, da ne bo nobenih ovir več za polete skozi tiste zračne plasti, ki imajo po 50 stopinj pod ničlo. Kaže, da bodo moderni in iznajdljivi tehniki tudi tem nalogam kmalu kos.

Za Miklavža darujte Vašim prijateljem in Vašim malim

»VESELJA DOM«

edinstveno knjigo pri nas, ki jo je spisal Miklavž Kuret. **Naročite »Slovenčev knjižnico«, dokler je še čas!**

Neobljudena Avstralija

Bela Avstralija

36

Ne glede na to, da preobljudene države na zapadu in vzhodu ne bodo večno samo gledale, da je Avstralija celina, ki je sedemnajstkrat tako velika kakor Nemčija, in da je tam naseljenih samo pet in pol milijona ljudi, od katerih jih živi najmanj dva milijona v mestih, ostanek prebivalstva pa ni sposoben izboljšati notranjosti dežele z umetnim namakanjem. Ne mislim samo, da je Avstralija v bodočnosti nujno izpostavljena oslavitvi, ampak mislim, da je ta politika že za sedanjost precej zagonetna.

Kaj potrebuje Avstralija? Kmetijske delavce, pionirje pluga, ki bi mogli razpolagati — če mogoče — s ceninimi drugopoltnimi delovnimi močmi, kakor so to napravili prvi angleški kolonizatorji z avstralskimi črnci. Toda ravno podedalski delavci so edine vrste naseljenci, ki jih Avstralija ne more pogrešati.

Italija bi gotovo lahko dala precejšnje število takšnih delavcev, Nemčija nič manj, in kaj šele Rusija. Toda Italijani so nevarni, Nemci vražji, Rusi pa boljševiki. Torej smejo priti sem samo Angleži! Anglež za vsako ceno, pa bodi kakor koli. In Angleži prihajajo, ne sicer preveč številno, toda še vedno v desettisočih. V Avstralijo prihaja pristaniška svojad od Shouthamptona, Liverpoola in Londona, prihajajo nadalje slabo hranjeni brezposelnj iz angleških in industrijskih krajev, skratka, prihajajo ljudje, ki so za pionirsko delo na deželi najmanj sposobni. V kolikor se ti naseljenci spet kmalu ne vrnejo domov (velik odstotek to napravi), postajajo po mestih, kjer — neverjetno! — narašča število brezposelnih iz meseca v mesec, medtem ko istočasno ostaja neobdelanih milijone hektarjev najrodovitejše zemlje in to zaradi pomanjkanja delovnih moči.

Medtem ko šteje Sydney sedaj več kot šestnajststisoč brezposelnih, in bi bilo potrebno za njihovo podporo zvišati davek na mezo, je zgoraj omenjeni delavski voditelj Mr. Theodore (njegovo načelo je »Bela Avstralija«), rekel na nekem shodu v Brisbane:

»Priznati moramo, da peščica šestih milijonov prebivalcev (šest milijonov je majhno pretiravanje), nikakor ne bo mogla stalno obdelovati naše celine. Povedati moram, da še vedno ni obdelano tri milijone akrov (približno en milijon dvesto tisoč hektarjev) najboljše zemlje v Queenslandu; to zemljo je vlada ponudila v obdelovanje. Dostojno nismo mogli obdelati niti prvih tisoč štiristo parcel, ki so bile izmerjene že leta 1924.«

Tu ga je prekinil medklic:

»Pošljite po naseljenice iz južne Evrope!«

Nato je Mr. Theodore potrpo priznal:

»Da, če bi hoteli priti sem Južnevropejci, bi bil to način, kako bi mogli rešiti ta problem: pozabil pa je pristaviti: »In če bi jih mi tja pustili.«

Niti on niti njegova stranka ne bi tvegala, da bi Južnevropejci delali v deželi kakor črnarji.

To izprti ima za posledico, da avstralsko gospodarstvo iz leta v leto nazaduje in da se dežela vedno bolj zadoljuje. Kdo bi mogel pričakovati kaj takega, če je celina, ki je tako velika kot vsa Evropa brez Rusije, pridržana prebivalcem, ki jih je manj po številu kakor v Londonu.

Pri tem pa si v Nemčiji komaj moremo pravilno predstavljati naravna bogastva Avstralije. Pri nas doma je izžeta zemlja, ki vrne samo to, kar vložimo vanjo s trdom in gnojem; tu pa deželica zemlja, kjer dvakrat letno lahko žanjejo, ne da bi gnojili in obdelovali. Pri nas doma moramo riti globoko v premogovna in železna ležišča, tod pa je premož tik pod prstjo in železna ruda napravlja grčke. Komaj petdeset milj od Sydneya so mi v obalnem skalovju pokazali široke trakove antracita, za katere se nihče ne meni. Pri nas uvoz surovin z drago plačanim prevozom, tu pa

preobljene surovin, katere morajo zaradi visokih mest (in majhnega veselja do dela) predelavati v inozemstvu. Tako na primer čisto natovorijo na parnik avstralsko volno tako, kakor jo porežejo z ovc s petindvajset odstotno umazanijo, za kar je treba seveda tudi plačati prevoz v Evropo.

Kdor je pogledal za kulise obeh avstralskih vele mest Sydneya in Melbourne, in si je z avtomobilom ali na konju bežno ogledal del zemlje, je spoznal pravo sliko avstralskega gospodarstva. Videl sem slabe ceste, ogromne neizkoriščene gozdove z dobrimi eukaliptus drevesi (med katerimi je vse polno strupenih kač, proti katerim nihče nič ne ukrene), na milje široko močvirnato zemljo, na katero meji izsušena zemlja. Vse to bi bilo treba preplesti z enostavnimi kanali. Na neki veliki farmi, kjer je sedaj po dveh desetletjih letih približno sto tisoč ovc, umre od žeje petdeset do sedemdeset tisoč ovc, kadar je suša. Pri tem pa je treba poudarjati, da meji ta farma na reko, kjer je vedno voda, toda manjka delovnih moči, da bi vodile ovce dvajset kilometrov daleč k vodi, kadar usahnejo potoki.

Avstralija je imela povprečno v petih letih več dežja kakor Nemčija. Toda deževje je nepravilno razdeljeno. Dvema letoma deževne dobe sledi običajno eno suho leto. Mnogokrat se nenadoma utrgajo oblaki nad deželo, izpremene luže v jezera in napravijo iz potokov veletoke. Prav sedaj je nek »creeek« bliju Melbournea na stotine štirijakšnih kilometrov pod vodo; toda ta blagoslov brezkoristno upije zemlja in na istem mestu, ki je sedaj za meter globoko pod vodo, bodo v prihodnji suši umirale od žeje črede goved.

Če bi veljale postavbe prav tako za narode, kakor za posamezne državljane, bi moral avstralski narod imeti varuha. Najmanjši malajski kmet, ki skrbno obdeluje svoja riževa polja z lesenim plugom, napravi več za svetovno gospodarstvo, kakor veliki avstralski farmer, ki pusti, da črede njegovih ovc umro od žeje in pazi samo na to, da dobi vodo njegovi dirkalni poniji.